

СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-15>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Виговська Вероніка Юрійвна

*студентка I курсу магістратури факультету психології,
політології та соціології*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується інтенсивним поширенням цифрових технологій, унаслідок чого процеси цифровізації постають одним із провідних чинників трансформації соціально-політичних систем. Інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, стрімке поширення соціальних мереж, інструментів електронного врядування та різноманітних цифрових платформ суттєво модифікують характер взаємодії між державою та громадянами, формуючи нові канали політичної комунікації та участі. З огляду на це, формування цифрового суспільства зумовлює суттєві трансформації у механізмах функціонування політичної влади, зокрема у способах її легітимації та відтворення. Інтернет-комунікації, цифрові платформи, алгоритмічні системи управління (*algorithmic governance, platform state, data-driven governance*), а також масове використання інформаційних технологій формують нову конфігурацію політичного простору, у межах якої традиційні моделі взаємодії між владними інститутами та громадянським суспільством зазнають суттєвої трансформації. Зважаючи на це, проблема легітимності політичної влади набуває нового змісту, а дослідження проблематики легітимності політичної влади є актуальним, оскільки легітимність влади виступає важливою передумовою стабільності політичної системи, ефективного функціонування державних інститутів та визначає ступінь довіри між державою та громадянами.

У загальному розумінні легітимність політичної влади операціоналізується через рівень довіри суспільства до державних інституцій, зокрема до готовності громадян підкорятися прийнятим політичним рішенням. Класичне визначення даного феномену влади було

сформульоване у працях відомого німецького дослідника М. Вебера, який зацентрував увагу на дослідженні проблематики легітимності політичної влади та виокремив три типи легітимності, які є фундаментальними у політичній науці: традиційний (спирається на звичаї, історичні соціальні практики, традиції), харизматичний (ґрунтується на авторитеті та суспільному визнанні лідера), раціонально-правовий (ґрунтується на системі формалізованих правових норм, процедур та інституціональній складовій) [4]. У сучасних демократичних державах раціонально-правова модель є домінантною, оскільки легітимність влади забезпечується через виборчі механізми, конституційні та інституційні процеси. Однак, поряд із класичними вимірами почали з'являтися нові механізми, пов'язані із цифровізацією політичного простору, зокрема із цифровими інструментами управління, відкритістю держави та рівнем доступу громадян до інформації.

У сучасному науковому дискурсі трансформація механізмів легітимності політичної влади в умовах цифровізації розглядається крізь призму концепцій цифрової демократії, електронного врядування та мережевого суспільства, розроблених у працях таких дослідників, як М. Кастельс, який у тритомній праці *The Information Age: Economy, Society and Culture* обґрунтував формування мережевого суспільства, де інформаційні потоки та цифрові комунікації стають ключовими чинниками політичної взаємодії [3]. Серед дослідників також варто виокремити Ю. Габермаса, автора концепції публічної сфери, викладеної у праці *The Structural Transformation of the Public Sphere*, який наголошував на значенні комунікативної раціональності та публічного дискурсу як основи легітимності влади [2].

У рамках даної тематики, окрему увагу варто звернути на нові концептуальні підходи щодо легітимності політичної влади, серед яких *Algorithmic governance* (алгоритмічне врядування), *Platform state* (платформна держава) та *Data-driven governance* (врядування на основі даних). Вони пояснюють трансформацію політичних інститутів і розкривають нові механізми функціонування державної влади в умовах цифрової трансформації суспільства. Зокрема, алгоритмічне врядування передбачає використання алгоритмів, систем штучного інтелекту та автоматизованого аналізу даних у процесах прийняття управлінських рішень, тоді як концепція платформної держави орієнтована на інтеграцію державних сервісів у межах єдиних цифрових екосистем, що забезпечують ефективнішу взаємодію між державою, громадянами та бізнесом. Водночас підхід врядування на основі даних акцентує на застосуванні великих масивів даних для аналізу соціально-економічних процесів, прогнозування розвитку суспільних систем та підвищення обґрунтованості державної політики, що загалом сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, але водночас

актуалізує питання прозорості, підзвітності та легітимності влади у цифровому середовищі [1].

У контексті цифрової трансформації ці підходи набувають нового змісту, оскільки розвиток інтернету, соціальних мереж і цифрових платформ змінює структуру політичної комунікації, розширює можливості громадянської участі та сприяє формуванню нових інструментів електронної демократії й електронного врядування. Варто зважати, що цифровізація також створює нові виклики, пов'язані з захистом персональних даних, етичними аспектами використання інформації та забезпеченням прозорості алгоритмів аналізу даних.

Досвід світових держав демонструє, що цифрові технології можуть суттєво змінювати механізми формування легітимності політичної влади. У багатьох країнах цифровізація державного управління стала інструментом підвищення прозорості влади, розширення участі громадян у політичних процесах та формування нових моделей довіри між державою і суспільством.

Успішним кейсом розбудови цифрового урядування та цифрової держави є Естонія. Після відновлення незалежності у 1991 році уряд взяв курс на цифрову трансформацію державного управління. В результаті впровадження державних політик, в країні створили інтегровану цифрову інфраструктуру. Вона складається із розширеного комплексу державних цифрових послуг, системи електронної ідентифікації громадян та платформи обміну даними – X-Road. Окрім того, Естонія стала першою країною, де запровадили електронне голосування на виборах. Починаючи з 2005 року громадяни можуть голосувати онлайн, через систему електронної ідентифікації. За рахунок цього зросла політична участь та підвищилась довіра до державних інститутів, оскільки цифрові технології забезпечили доступність і прозорість виборчих процедур.

Ще одним успішним кейсом розбудови цифрової держави є Сінгапур. Уряд країни реалізує програму Smart Nation. У межах даної програми держава активно використовує цифрові технології, щоб оптимізувати управлінські процеси за рахунок розвитку електронних сервісів та використання великих даних під час прийняття управлінських рішень. За рахунок цифровізації державних послуг вдалося підвищити ефективність державного управління та сформувати нову модель легітимності влади, засновану на результативності та якості публічних послуг.

Таким чином, міжнародний досвід свідчить про те, що цифровізація державного управління може виступати важливим чинником підвищення легітимності політичної влади. Водночас цей процес потребує розвитку цифрової інфраструктури, забезпечення кібербезпеки та підтримки високого рівня довіри громадян до цифрових інститутів.

Україна також демонструє значний прогрес у розвитку цифрового державного управління. Починаючи з 2019 року цифрова трансформація стала одним із пріоритетних напрямів державної політики. Створення Міністерства цифрової трансформації та запуск екосистеми цифрових сервісів стали важливими етапами модернізації системи державного управління.

Ключовим інструментом цифрової трансформації стала платформа «Дія», яка об'єднала мобільний застосунок і веб-портал державних послуг.

У мирний період ця платформа була спрямована насамперед на спрощення доступу громадян до адміністративних послуг, однак під час війни вона набула нового значення як інструмент забезпечення безперервності державного управління. Зокрема, через платформу «Дія» було реалізовано низку державних програм підтримки населення. Однією з таких програм стала «Підтримка», що передбачала надання фінансової допомоги громадянам у період війни. Іншим важливим інструментом стала програма «Відновлення», яка дозволяє громадянам подавати заявки на компенсацію за зруйноване або пошкоджене житло. Завдяки цифровим технологіям процес подання заявок і перевірки даних значно спростився та став більш прозорим. Важливу роль відіграє також використання цифрових документів. У мобільному застосунку «Дія» громадяни можуть користуватися цифровими версіями паспорта, водійського посвідчення та інших документів. У воєнний період це стало особливо актуальним для внутрішньо переміщених осіб, які могли втратити паперові документи під час евакуації або бойових дій.

Аналіз міжнародного досвіду та практики України свідчить про те, що цифрові технології дедалі більше впливають на механізми формування легітимності політичної влади. У цифровому суспільстві довіра громадян до держави формується не лише через демократичні процедури, але й через ефективність публічних сервісів, прозорість управління та здатність держави оперативно реагувати на кризові ситуації [6].

Література:

1. Beer D. The Social Power of Algorithms. *Information, Communication & Society*. 2017. Vol. 20(1). P. 1–13.
2. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Cambridge : Polity Press, 1991. 301 p.
3. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Vol. 1: *The Rise of the Network Society*. Oxford : Blackwell Publishers. 2010. P. 28–76.

4. Weber M. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley : University of California Press, 1978. 1643 p.

5. Стороженко Л. Нетократизація публічного управління: тренди інформаційного суспільства. *Публічно-управлінські та цифрові практики*. 2025. Вип. 1(4). С. 100–110.

6. Яковлева Л. І. Феномен легітимності політичної влади в інформаційну епоху. *Society, Politics, Administration in Central Europe* : електронний науково-практичний журнал. 2017. Вип. 2. С. 63–67.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-615-0-16>

НЕЙТРАЛІТЕТ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУСІЙ

Вискребець Олександра Андріївна

*студентка IV курсу факультету психології, політології та соціології,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

В умовах сучасних збройних конфліктів принцип нейтралітету Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) зазнає безпрецедентних випробувань через гостру суперечність між юридичною природою організації та її суспільним сприйняттям.

Метою дослідження є аналіз нейтралітету МКЧХ як об'єкта політичної дискусії та виявлення дисонансу між його гуманітарним мандатом і очікуваннями суспільства.

З одного боку, нейтральний статус дозволяє МКЧХ виступати унікальним посередником. З іншого, абсолютна конфіденційність та відсутність публічного осуду агресора провокують в Україні глибоку кризу довіри, яка посилюється проблемами з доступом до військовополонених і цивільних на тимчасово окупованих територіях [8, с. 404]. У політологічному вимірі цей парадокс пояснюється дихотомією легітимності та легальності: діяльність МКЧХ є легальною (формально відповідає законам), але втрачає легітимність (соціальну прийнятність та підтримку) [7, с. 4]. Відповідно до теорії політичного дискурсу, інституція, якій не довіряють, не може бути повною мірою легітимною, навіть за умови збереження її юридичної законності [11, с. 28].

Міжнародний Комітет Червоного Хреста традиційно функціонує як неупереджена, нейтральна та незалежна організація, винятковою метою якої є захист жертв збройних конфліктів та надання їм гуманітарної